

Készítsük elő fényigényes fafajú állományaink természetes felújítását

CEBE ZOLTÁN

erdőmérnök

Nagyon sok szó esik mostanában a felújító vágásokról, mint az erdőgazdálkodásban a közeljövő megvalósítandó problémájáról. A felújító vágás alkalmazása azonban magasabbrendű erdőművelési munka, nagy szakértelmet, tapasztalatot, helyismeretet, kevésbé kötött tervezést és bizonyos nagyvonalúságot kíván. Fokozott mértékben szükséges azért, hogy alaposan figyelembe vegyünk minden szempontot, mielőtt elhatározzuk, hogy valamely állományban alkalmazzuk. Az erdőgazdasági szakember örök veszélye, hogy hajlandó divathullámokba beleesni, hogy helyileg érvényes tételt általános érvényűnek vesz és azt más körülmények között is feltétel nélkül alkalmazza.

A felújító vágásoktól a magasabb követelmények ellenében gazdasági és biológiai előnyöket várunk, amelyek azok alkalmazását indokolttá teszik. Szükséges, hogy ezeket a szempontokat elhatározásunk előtt ismerjük és figyelembevegyük, mert az előnyöknek elmaradása értelmét veszi az eljárás alkalmazásának. Melyek ezek a várható előnyök, illetve körülmények, amelyeknek a felújító vágások valamely állományban meg kell, hogy feleljenek?

Gazdasági követelmények:

- a) maggyűjtési, csemetetermelési, csemeteültetési, pótlási költségek megtakarítása,
- b) talajápolás elmaradása,
- c) a legszebb törzsek további fenntartásával elért jóminőségű többletfatömeg.

Biológiai követelmények:

- a) teljesen akklimatizált magból származó újulat,
- b) sűrű újulat, melyből a legkedvezőbb összetételben válogathatjuk ki az állományápolás során a megmaradó tőzseket,
- c) a gyomosodás elmaradásával a talaj tápanyagkészletének megőrzése,
- d) talajerózió megakadályozása,
- e) a sűrű újulatban kedvező törzsfajlódás és feltisztulás.

Az eddig kialakult felújító vágásmódokra jellemző, hogy azok nagyrésze, sőt mondhatni száz százaléka árnytűrő (jegenyefenyő, lucfenyő, bükk) fajokra vonatkozik. A fényigényes fafajú állományok természetes felújításáról nem sok szó esik, pedig az árnyattűrő és fényigényes fafajú állományok természetes felújítása két élesen elkülönülő fogalom.

Az árnytűrő fajokból álló állomány felújításánál az erdősznek viszonylag könnyebb dolga van, mert természetes szukcessziós folyamatot követ. A rendszerint sűrű záródású állomány alatt legtöbbször tiszta a talaj, legfeljebb jelentéktelen lágyszárú növényzet található, ami a csíranövényre teljesen veszélytelen. Erre a gyomtalan talajra hull a mag és kedvező körülmények között kel ki. Nem szenved a gyomok versenytől és később is lehet a nyitással szabályozni a gyomosodást, mert a csemete árnytűrőbb, mint a gyom. A fiatalos hamar záródik, így a biológiai követelményeknek könnyű eleget tenni. Ugyanígy vagyunk a gazdasági számíttással is, mert elmaradtak a mesterséges felújítás költségei, megvan a fatömegtöbblet. Csupán módszer és szaktudás kérdése, hogy ez így történjék.

De mi a helyzet a fényigényes fajoknál? Ezeknek jellemző tulajdonsága idősebb korukban: az *öngyérülés*. Olyan nagy jelentőségű ez, hogy e miatt kell felújítás szempontjából különválasztanunk a fényigényest az árnyattűrőtől. A kigyérült idős állomány nem tud kellő védelmet adni a talajnak és ezért ez sok esetben nem sokban különbözik a tarvágás talajától. Ha az ilyen állományban állunk neki a természetes felújításnak, a mag a sűrű aljnövényzetbe hull, kikelési lehetősége csekély, s ha ki is kelt, nem bírja a gyomok versenyt. Az újulat megritkul, sokszor csak szálanként marad meg egy-két gyomoktól agyonkínzott csemete. A talaj ugyanolyan rossz állapotba kerül, mintha tarvágást alkalmaztunk volna. A biológiai oldalnál a gazdasági sokszor még rosszabb. Erős pótlás kell, ami drága, ápolásokra sokkal jobban szükség van, mint ültetés esetében, az ápolás szabályos hálózat hiányában körülményesebb és drágább, a későbbi fatermés komoly károkat szenved, mert nincs meg az a hatalmas csemetemennyiség, amely az időközben elpusztultakat könnyen pótolhatná.

A minisztertanácsnak az erdőgazdasági termelés fejlesztéséről szóló határozata mégis teljesen helyesen rendeli el a felújító vágások elterjesztését! *El kell érniünk azt, hogy a fényigényes fajokból álló állományaink is természetesen felújítható állapotba kerüljenek.* El kell érniünk, hogy a véghasználatra kerülő fényigényes állományok talaja is gyommentes legyen. Az öngyérülést megakadályozni nem tudjuk, így létre kell hoznunk egy árnytűrő fajokból álló második koronaszintet, ami biztosítja a gyommentességet és egyben kedvező mikroklímátikus- és talajviszonyokat létesít. Olyan állományokban, ahol nincs meg ez a második koronaszint, ott nem szabad megindítani felújító vágásokat, mert az állomány megnyitásával inkább rontunk, mint segítünk. A természetes felújítást ennek alapján nem alkalmazhatjuk azonnal minden állományban. Hosszú előkészítő munka vár még egyes állományokra, az erdészet azonban sohasem dolgozhat rövid lejáratú határidőkkel. A minisztertanácsi határozat is hosszabb időre szóló terv. Véleményem szerint minden fényigényes fajokból álló állományt érdemes alátélepíteni, amely 15 évnél később kerül vágásra. A második koronaszint kialakítása a legfontosabb feladat s ezt a gyéritéseknek is elő kell segíteni.

Az alátélepítésekkel kapcsolatban vannak nyílt, eddig kevés figyelemre méltatott kérdések. Általános gyakorlati megfigyelés az, hogy egyes fajok szívesebben újulnak fel más fajok alatt. Ennek valószínűleg az az oka, hogy minden faj faj és más hullámhosszú fényt használ fel asszimilációjára a fény spektrumból. Így fordulhat elő az, hogy egyes félárnyékban lévő csemetek a teljes asszimilációhoz szükséges fény mennyiséget élvezik. Ezekre az összefüggésekre vonatkozó kutatásokat a gyakorlat a védőállományok megválasztásánál igen jól tudná hasznosítani.

Végső összefoglalásként javaslatom az, hogy ne végezzünk természetes felújító vágást begyomosodott talajon álló állományok esetében. Az árnytűrőkből álló második koronaszint biztosítja a talaj gyommentességét, ezért minden fényigényes fajokból álló állományt alá kell telepíteni árnyattűrő fajjal. Az alátélepítésnél ki kell használni azt a megfigyelést, hogy egyes fajok szívesebben újulnak fel más fajok alatt. Mindezek végrehajtása érdekében az üzemtervekben legalább 20 évre előre meg kell jegyezni a természetes úton felújítandó állományokat.

Kocsányostölgy állományok helyes kialakítása

CSESZNÁK ELEMÉR
erdőmérnök

Örvendetes tényként kell megállapítani, hogy a felszabadulás óta folyó hatalmas arányú erdősítések során a nemestölgyek a multhoz viszonyítva nagyobb szerepet kaptak és elfoglaltak olyan őket megillető területeket is, amelyeket eddig sarjeredetű, rontottnak mondható állományok bitoroltak. Kár volna, ha ezek a hatalmas erdősítések helytelen ápolások miatt számos elődjeik sorsára jutnának és nem teljesítenék fahozamnyerés szempontjából hivatásukat.

Ha megfigyeljük középkorú kocsányos tölgy állományainkat, súlyos hibákat látunk az ápolóvágások elkésztés és helytelen módon való végrehajtásában. A tölgy esetében igen kényes fajjal állunk szemben, mely sokkal több figyelmet és szak tudást követel, mint amennyit eddig kapott. Tölgyeseinknek már rudas korban meginduló csúcsszáradását és pusztulását legtöbb esetben nem talajhiba, sem meg nem felelő termőhely okozza, hanem éppen a helytelenül és elkésztett végrehajtott ápolóvágások következtében előálló „elgatyásodás”, ami elvonja a koronába törekvő tápanyagot.

A tölgy, de különösképpen a ks. tölgy, azon tulajdonsága teszi nehezzé ápolását, hogy szabad állásban elbokrosodik és magassági növekedést, értékes faanyagot nem ad, zárt állásban pedig erősen felnyurgul és később a legkisebb megbontásra is elgatyásodással válaszol. Az erdőművelőnek tehát alapos szak tudásával állandóan résen kell lennie, hogy idejében kezdett munkája során a helyes közép utat megtalálja.

A tölgy csemete a záródás bekövetkeztéig éveken keresztül csak bokrosodik, alig növekszik. Jó, neki megfelelő talajon vagy sorba vetés esetén 5—8 éves, kevésbé jó talajon vagy hálózatba való ültetés esetén 7—10 éves korában záródik. Ekkor erőteljes magassági növekedésbe kezd. Mivel a tölgy rendkívül fényigényes faj, erős versengés indul meg a fényért és koronátlan zászlorudakká alakul. A